

Проф. д-р Крсте БОГОЕСКИ

ПМФ - Институт за етнологија и антропологија

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје

МНК Син штит, Скопје

ОБУКА НА КАДРИТЕ ЗА СПРАВУВАЊЕ СО ПРИРОДНИ И ДРУГИ НЕСРЕЌИ – СОСТОЈБИ И МОЖНОСТИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА¹

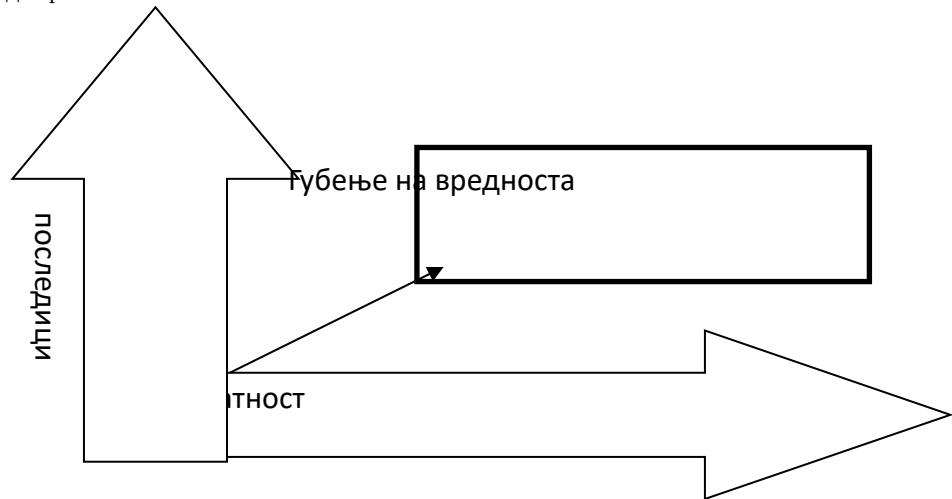
Апстракт. Познато е дека во минатото музеите биле изложени на разни ризици во кои страдале културните и природните добра. И денес постојат разни ризици кои може да предизвикаат штети или физичко губење на музејските добра. За да може да се одговори на тие ризици потребна е обука на кадите кои ги изведуваат работите поврзани со заштитата на музејските добра. Редовниот образовен систем во Република Македонија не дава соодветно образование на кадрите кои ќе може успешно да се вклучат во системот на заштита на музејските добра. Но, потребите налагаат што е можно побрзо решавање на ваквата состојба.

Клучни зборови. обука, кадри, несреќи, состојби, Република Македонија.

Во Република Македонија постојат повеќе можни ризици на кои се изложени културните и природните добра. Такви ризици се: од природата (земјотреси, поплави, лизгање на теренот, ветрови; биолошки (инсекти, габи, животни); од човекот (војна, пожар, загадување, цивилен револт, тероризам, структурен колапс, кражби, негрижа на имателите или корисниците и сл.). Последиците од таквите ризици може да бидат големи, при што постои

¹ Трудот е презентираан на Форумот на МНК Син штит, одржан на 20.12. 2016 година на Институтот за етнологија и антропологија на ПМФ на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

можност за делумно или трајно губење на својствата што ги имаат културните и природните добра.

Процена на нивото на ризик (UNESCO 2010:30).

Последици од земјотресот во Скопје, септември 2016

Каква методологија треба да се примени за да се избегнат или да се намалат последиците по тие добра од појавување на ризици? Основно правило е процена на ризикот, што опфаќа: идентификација на ризикот, процена на можноста за случување, валоризација на јачината на ризикот, ранливоста на добрата и приоритизација на ризикот (MEP 2007/2008:2). Внимание заслужуваат т.н десет златни правила за управување со ризикот (Jutte 2014), и тоа:

- Направи го управувањето со ризикот дел од вашиот проект;

- Идентификувај ги ризиците во почетокот на вашиот проект;
- Комуницирај околу ризиците;
- Земи ги во обзир заканите и можностите;
- Разјасни ги прашањата на сопственост;
- Приоритизирај ги ризиците;
- Анализирај ги ризиците;
- Да се планираат и имплементираат одговорите на ризиците;
- Да се регистрира проектот на ризиците;
- Да се следат ризиците и зацртаните задачи;

Кој може да ја врши методологијата на процена на ризикот? Се разбира, само обучени кадри. Општа карактеристика е дека образованието на кадрите кои треба да вршат проценка на ризикот во институциите на културата не задоволува од повеќе причини, како што се: отсуство на стратегија за образование на кадрите; недоволна грижа на Централната и локалните власти за менување на состојбата; отсуство на иницијативност на институциите од културата за покажување на своите потреби.

Обуката на кадри во редовниот образовен систем во Р. Македонија се одвива во неколку образовни институции, и тоа: на Факултетот за безбедност, Скопје на Универзитетот „Св. Климент Охридски“ од Битола; на Институт за безбедност, одбрана и мир на Филозофскиот факултет на Универзитетот Св. Кирил и Методиј во Скопје; на Институтот за историја на уметноста и археологија на Филозофскиот факултет при Универзитетот Св. Кирил и Методиј во Скопје; и на Институтот за етнологија и антропологија на Природно-математичкиот факултет при Универзитетот Св. Кирил и Методиј во Скопје. Ако се погледнат образовните програми на наведените образовни институции ќе се констатира дека многу малку зафаќаат прашања кои треба да се однесуваат на кадрите од институциите на културата. Програмите еднострано се изработени без координација со институциите на културата. Со оглед дека заштитата на културните и природните добра е комплексна и многу специфична работа и бара посебен приод, образовните програми во редовниот образовен систем треба да се дополнат со современите потреби и сфаќања на заштитата на светско ниво. На тој начин ќе се унапреди образованието во редовниот образовен систем кој ќе гарантира успешна заштита на културното наследство.

Образованието на кадрите надвор од образовниот систем, исто така, игра значајна улога. Формите на вакво образование се различни. Секако, најголемо внимание привлекуваат работилниците организирани преку невладините стручни организации. Во таа смисла, во изминатиот период на полето на заштитата на културните и природните добра организирани се работилници поврзани со различни аспекти на заштитата на тие добра. Во

моментов посебно внимание заслужува така наречената RE-ORG методологија, чии принципи бараат: обучен член на персоналот; водење основна документација; користење на просторот исклучително за колекциите; средените предмети да може да се пронајдат за 3 минути; секој предмет да биде подвижен без да оштети друг; и зградата да биде дизајнирана или адаптирана за заштита на колекциите (RE-ORG 2011:2).

Депото на Музејот на современата уметност во Скопје, средено според методологијата RE-ORG, 2016.

Можности за образование постојат и преку други видови активности, како што се: индивидуално, на одделни претставници на кадрите; координирано усовршување со други институции кои се грижат за заштита на животите и добрата во Р. Македонија (Центарот за управување со кризи, Дирекцијата за заштита и спасување, Полицијата и други). Исто така, постојат примери за стручно усовршување во развиени центри во странство (Рим – ICCROM, Белград, Виена, Хаг и на други места).

Заклучок

Напред изложеното укажува дека не задоволува досегашниот степен на образование на кадрите во институциите на културата во Република Македонија. Затоа се наметнува потребата за промена на таа состојба. Тоа може да се постигне преку:

1. Градење стратегија за перманентно образование и следење на современите текови во светот;
2. Воведување студиум во образовниот систем, посветен на заштитата на културните и природните добра во опасност; и

3. Неизбежно дејствувањето на невладините стручни организации, особено преку организацијата на одделни работилници и други иницијативи преку форумите.

Литература:

1. Jutte, Bart *10 Golden rules of project risk management*, 2014.
2. UNESCO *Managing disaster risk for world heritage*, 2010.
3. MEP *Risk assessment for the MEP/Tiem project.*, 2007/2008.
4. RE-ORG *Storage reorganization methodology*, ICCROM, 2011.